

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — ОТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ
НАПЛАКУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАЕИ ПУТ.

РУСКО ПОЗОРИШТЕ.

Познато је, да је сваком уметништву, па тако и драматском, корен у вери. У Грка пониче трагедија и комедија из светковина дионизових, а у хришћанских народа развило се духовно драматско песништво из усвршење и божићне светковине.

Савршеним уметничким обликом, с којим је грчка драма одмах у почетку своме срасла, као и строгим дељењем трагичнога од комичнога, на послетку и сретним случајем, да су три највећа стара трагична песника, Есхил, Софоклес и Еврпид, један за другим непосредно долазила, свим тим сачувало је старо грчко позориште, више него икоје друго карактер верине узвишености, која му даваше значај побожности. Али када иђе опадати, никада се више и не диже, као што и не знамо ни за какав народ, у кога бије потдивни цвет драматског песништва два пута потпуно развио. Ако је свео у једном народу, он се из семена свога подмладио у другом народу на још једрој земљи.

Свети оци и најстарији учитељи вере христове с правом су ударали на сурве појаве и разблудне призоре изопаченог и похвареног грчког и римског позоришта; али већ у крилу саме нове вере образовали су се драматски елементи, које је само даље требало развити, па да се накнади народу, што је изгубио. Божија служба била је символски литургијски приказ дела од спасења, и из драматских клиза у њоји развиле су се касније мистерије, пасије и моралитети, за којима на брзо дођоше светске лакрдије, као што и многи драматски елементи пређоше из старе северне митологије у хришћанску Француску, Немачку и Енглеску, те су се и данас још одржали у народу.

Ако се позориште у свом разноликом развитку у народа романских и германских и удалило

од цркве, шта више, као у Немачкој и Енглеској, често овој показало и противно: ипак никад није могло скрити свој постанак.

Али такву одисеконску свезу међу црквом и позориштем, као што је видимо у Француској, Шпанској, Енглеској, Италији и Немачкој, не можемо наћи у Русији. У тој земљи није поникла глумачка уметност из народа, него је њу рас прострљо петроградски двор, дозивајући у земљу стране уметнике.

Различити руски књижевници поричу то и веле, да је руско позориште поникло из цркве и народа, да су већ у седамнаестом веку приказивали у Кијеву духовна позоришна дела, одакле су се раширила по Украјини, те на скоро изазвала сличне приказе у Москви.

Али ваља приметити, да су та у Кијеву приказана позоришна дела потекла из пољскога извора, дакле да спадају у пољску књижевност. А што се подражавања њихових у Москви тиче, њих је саставио калуђер Симеон Погоцки, или на словенском црквеном језику, а не на народном руском. То се исто мора рећи и за духовне призоре ростовскога митрополита Димитрија, који је своје светитељске приповетке дао представљати у ростовској богословији.

Ови комади нису имали никаква утицаја на развитак рускога позоришта, које је поникло са свим под туђинским утицајем.

Први глумци у Русији били су Немци, које је цар Алекса Михајловић довео у Москву, да се наслажује њиховим представама. Прво светско дело приказали су придворници и дворкиње у собама царице Софије Алексијевне, и то молијеровог „Силом лекара“, што је веома значајно по правцу, кога је ваљала да узме руска драматска књижевност.

За Петра I. дођоше различита немачка позоришна друштва у Петроград и Москву, али је цар за њих слабо марио, и ако му се за време његова бављења у Паризу тамошње позориште тако допало, да је неком глумцу поклонио почасну сабљу.

У царском двору почеле су се праве позоришне представе истом кад је на престо ступила царица Ана Ивановна (1730. године), која је у Петроград позвала једно немачко, једно француско и једно талијанско друштво, која су на изменце приказивала у царском двору, а на представе им био је позван наравно само мајен, одабран круг гледалаца.

Када се попела на престо царица Јелисавета, исти сне француски језик немачки, који је дотле у царском двору владао, и први огледи руских драматских песника били су са свим на француски начин зготовљени. У представама страних друштава у царском двору морали су често суделовати кадети као певачи у збору, или код балета, а и у мањим задатцима. То пробуди у њима вољу на преочињање и на скоро почеше сами представљати позоришне комаде. И тако 1749. године у куби за кадете одигра се први пут прва на руском језику написана трагедија „Хорев“ од Сумарокова, и њени гледаоци, све сами војници, били су с њом веома задовољни. Сумарокова називају оцем рускога позоришта. Царица нареди, да се тај комад прикаже на њеној придворној позорници, и тако је занесе и дар пиничев и игра приказивачка, да је Сумарокову дала одличја и богате поклоне, само да би у њему подстакла вољу на даљи рад, а и сама прими још лично управу над тим представама у кадетском заводу.

Не само да је царица редовно долазила на представе, него и на саме пробе, а особито је пазила на то, да су добро обучени они кадети, који су представљали женске. Казују, да је при тим позоришним представама један даровит млад човек, по имену Бекетов, знао задобити толику милост у царице, да га је за кратко време начишила ћенералом. Али је царица имала једног старијег љубимца. Шувалова. Жена тога Шувалова, завидећи Бекетову на толикој милости царичној, даде му на проби место белила неко отровно мазало, што лепо лице Бекетову тако нагр-

трди, да га заиста изгуби царица из воље и послала га за губернатора у Астрахан.

Као први бољи руски глумац спомиње се Волков, млад трговац из Ростова, који се дуже времена бавио у Петрограду, те га је тамошње позориште тако занело, да је по свом повратку у Ростов начинио своје позориште, које на скоро тако изиђе на глас, да га царица позва у Петроград са његовом маленом дружином коју је он сам склонио, те у Петрограду основаше 1756. године руско дворско позориште, коме управитељ би Сумароков, а први глумац Феодор Волков.

Царица је била одушевљена за позориште, те је трошила силне новице, дајући их страним уметницима, да они науче и уметнички изобразе њене руске глумце. По том примеру владали су се и други, који су за њом долазили на престо, тако, да се у томе не може упоредити ни један други двор са руским.

Међу приказаним комадима стоје на првом месту трагедије сумароковљеве и преводи Расина, Корнеља и Молијера. Сумароков је овима тек само подражавао, и то тек слабо. Сретнији је био Сумароков у шаљivoj игри, где је више могао из живота присти, а како је руско позориште за сто година свога опстанка најважније произвело на пољу шаљиве игре, то ћемо овој поклонити нашу главну пажњу.

У Русији није било постепеног развитка ни у једном уметништву и науци; све је тамо ишло као скоком. Узрок је томе тај, да је осим чистог лирског народног песништва све остало поникло скоро искључно у вишним сталежима, којима није био корен у народу, него су се изобразили у туђини, те за то нису могли ништа ни произвести у народном духу.

Што је на туђ начин изображен руско племићство далеко одмахло од непросвећенога рускога народа, изјашњава многи необичан појав у руској књижевности. Тако и, пр. видимо у Руса, као никде на другом месту, да је њихово уметничко песништво почело сатијом и да су све до данас сви бољи производи рускога песништва сатиричне природе.

Богато руско племство, изображен у западњачком духу, особито пак у француском, морало је у додиру свом са руским приликама наћи ни многи страни појав, који му је вређао угlaђени

укус, или му је изазивао нецкање. Отуда је и дошло, да су песници, који се појавише међу аристократима, своју пажњу пре свега обратили на чудновате ствари и појаве у руској земљи, и у томе су показивали своју уметност, јер за дубље стварање и онако не само да нису имали озбиљности и дурачности, него и народног основа, сувише ни искре разумевања за песничтво народнога живота.

(Наставиће се)

Тек у новије време почели су купити благо, што га има обилато у руском народном животу. Уједно се и сузила голема проловала, која је пре тога делила народ од племства; просвета почиње продирати и у ниже разреде рускога друштва, и већ су се појавили песници из народа, који нису лонији од аристократских песника, што се тиче даровитости, а у свежости и дубљини осећаја далеко их надмашују.

СТАРА И НОВА ГЛУМАЧКА ШКОЛА.

(Свршетак.)

Тако звана нова школа никада не задобија ову лаворику, јер дивљење мимичкој виртуозности највећи је непријатељ трагедији и комедији. Оно наводи глумца, те не гледа на ваљаност драме, коју ваља да прикаже, него на ваљаност улоге му, да ли има призора шуних ефеката, и то призора, који изазивају дивљење.

У публици она подстиче страст, да само зарад дивљења долази, а не и зарад саосећања. Нова школа прави од позоришне публике онаку публику, каква је у енглеским друштвима с коњским представама, у место да буђењем људских

афеката причинава морално чишћење, које би трајански живот продирало и улепшивало га.

Писац заводи ова нова школа, да пине призоре пуне бравуре, јуначења, али не радње.

Ова нова школа у пола је криза, што је данашње позориште нало, што је публика у књижевности пошла у назадак. Она може покренути извеџбане дарове, али никад велике трагедије. Тако глумци упропасте књижевност, књижевност упронасти позорницу, а обоје упронашћује публику.

По Брахфоглу.

с,

М И С Т И Ђ А Ј.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Сађурица и шубара.) Лицем на нову годину виделисмо на нашој позорници наште старе знаиће, чита Шантелију и Арсу, и можемо рећи, да смо им се од срца обрадованли. Та ко се не би радовао својим старим знаићима, који су га већ толико пута развеселили, па су кај при то исто и дан данас учинити. Заиста наш Илија Округлић оставио је у својим слепцима спомен, који ће трајати док устроје и Србаља, који марзе за народан живот.

О самој представи имамо толико рећи, да је испала веома добро. Од старих приказивача одликовао се као обично Ружић (Шантелија), па за тим Зорић (солга), Л. Хадићева (Милка), Добриновић (брица). Нови су нам били Марковић као Пинтер Михаљ, Вујић као Ристо, Божковић као Милош Ђурић и Недељковић као Арса. Првите тројице држала су се тако добро, да чинимо опазили велике разлике између њихове игре и игре прећашњих приказивача тих улога, а о Недељковићу можемо толико рећи, да би нас био са свим задовољио, да чинимо првега гледали покојног Телечког, који је Арсу тако решио за нашу позорницу.

Посета је била прилична и ако је представа ван претплате била.

П О З О Р И Љ Т Е.

* (Народно позориште у Београду.) У народном позоришту у Београду одређен је за месец јануар о. године овај ред позоришних представа: У среду 1-вог: „Херцег Владислав.“ — У петак 3-ег: „Нардис.“ — У понедеоник 6-ог: „Зидање Раванице.“ — У среду 8-ог: „Младенци,“ (први пут). — У петак 10-ог: „Емилија Галотијева.“ — У недељу 12-ог: „Париска сиротиња.“ — У уторак 14-ог: „Потурица.“ — У петак 17-ог: „Лукреција Борџија.“ — У недељу 19-ог: „Ђурађ Бранковић.“ — У среду 22-ог: „Адријана Лекуврејова.“ — У петак 24-ог: „Маркез Вилмер“ (први пут). — У недељу 26-ог: „Гроф Монте Христо.“ — У уторак 28-ог: „Польски јеврејин.“ — У четвртак 30-ог „Ваида.“ (први пут). — Замена: „Гренгоар,“ „Шаргатанизам,“ „Сланик.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

23. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 16.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 9. ЈАНУАРА 1875.

ЛЕК ОД ПУНИЦА.

ШАЉИВА ИГРА У 1. РАДЊИ, ПО ШИАНСКОМ ОД ДОН МАΝУЈЕЛА ХУАНА ДИЈАНЕ ПРЕРАДИО ЈАУШ, ЕРАЉ БАВАРСКИ, С НЕМАЧЕОГ ПРЕВЕО Ј. ЂОРЂЕВИЋ.

О С О Б Е:

Федерико, шиански илемић	Недељковић.
Маријана, његова жена	Л. Хацићева.
Долорес, њена мати	Ј. Поповићева.
Дона Леонсија, маријанина баба	Ј. Маринковићка.
Дон Клето де Сангредо, кућевни лекар леонсијин	Зорић.
Рафајел, федериков пријатељ	Лукић.
Хуан, федериков слуга	Божовић.

Збива се у Толеду године 1863.

ЗА ТИМ:

ЉУБАВ МИЛЕ МОЖАЛА.

ШАЛА У 1. РАДЊИ, ПО ТУЂОЈ МИСЛИ НАПИСАНО А. ХАЦИЋ.

О С О Б Е:

Мороеванићка, богата удовица	Ј. Маринковићка
Милица, ћки јој	Л. Хацићева
Златко Славујевић, песник и почасни бележник	Недељковић.
Наста, послуживача у мороеванићкиној кући	Ј. Поповићева.
Рокса, праља	Љ. Зорићева.
Ћира, пандур	Добриновић.
Мита, писмоноша	Божовић

Збива се у Новом Саду.

Поједињи бројеви овога листа продају се обдан по 5 д. а вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 САХАТА.